

ТЕРИТОРІЯ В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

1

• Поняття території в міжнародному праві

2

• Державна територія. Державні кордони та прикордонний режим

3

• Міжнародні території загального користування

4

• Відкрите море. Морське дно та його надра

5

• Міжнародні ріки та канали

6

• Міжнародно-правовий режим Антарктики

7

• Правовий режим Арктики

1

Поняття території в міжнародному праві

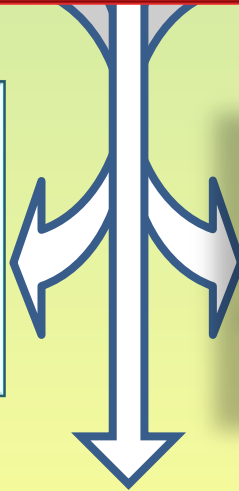
ТЕРИТОРІЯ в міжнародному праві - різноманітні простори земної кулі з її сухопутною і водною поверхнею, надрами і повітряними просторами, а також космічний простір і небесні тіла, що знаходяться в ньому

ДЕРЖАВНА ТЕРИТОРІЯ

– територія, яка розташована в межах державних кордонів тієї чи іншої держави і на яку поширюється повна та виключна влада цієї держави

ТЕРИТОРІЯ З МІЖНАРОДНИМ РЕЖИМОМ

– територія загального використання, яка не входить до складу державної території

ТЕРИТОРІЯ ЗІ ЗМІШАНИМ РЕЖИМОМ

– територія, на яку одночасно поширюється дія норм і міжнародного, і національного права

ТЕРИТОРІЇ З ОСОБЛИВИМ МІЖНАРОДНИМ РЕЖИМОМ

ДЕМІЛІТАРИЗОВАНА ТЕРИТОРІЯ

— частина державної території, у відношенні якої держава прийняла міжнародне зобов'язання скоротити або не мати в її межах військових укріплень і споруд, визначених видів озброєнь і збройних сил.

ДЕМІЛІТАРИЗАЦІЯ може застосовуватися:

- стосовно передбачених відповідними актами частин територій держави або стосовно самостійних політико-територіальних одиниць;
- стосовно держави в цілому;
- стосовно певних просторових сфер, що не знаходяться під державним суверенітетом і якими можуть користуватися в мирних цілях усі держави.

НЕЙТРАЛІЗОВАНА ТЕРИТОРІЯ

— територія, яку, згідно із встановленими міжнародними угодами, забороняється використовувати в якості театру воєнних дій або в якості бази для ведення воєнних дій в інших районах світу

ПОВНА ДЕМІЛІТАРИЗАЦІЯ

ЧАСТКОВА ДЕМІЛІТАРИЗАЦІЯ

Юридично значущі характеристики території

розміри; протяжність

географічне положення

компактність

чисельність, густина і розподіл населення

кліматичні умови

особливості ландшафту

характер надр та ступінь їх розробки

характер кордонів

характер прилеглих територій

період існування

2

Державна територія.

Державні кордони та прикордонний режим

ДЕРЖАВНА ТЕРИТОРІЯ – частина земної кулі, що належить певній державі, в межах якої вона здійснює своє територіальне верховенство

виступає як об'єкт права власності

визначає просторову межу державної влади

ДЕРЖАВНИЙ СУВЕРЕНІТЕТ

Територіальне
верховенство

Неподільність та
незалежність
державної влади

Територіальна
цілісність

ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ СУВЕРЕНІТЕТ – право держави здійснювати виняткову юрисдикцію стосовно всіх осіб і предметів на своїй території

право народу на самовизначення

визнання того, що будь-які територіальні зміни статусу державної території або її частини, будь-яка зміна державних кордонів повинна здійснюватися винятково у відповідності з прямим волевиявленням народу, згодою держави і міжнародного права

право держави на прийняття законів і правил, що регулюють режим державної території й окремих її складових частин

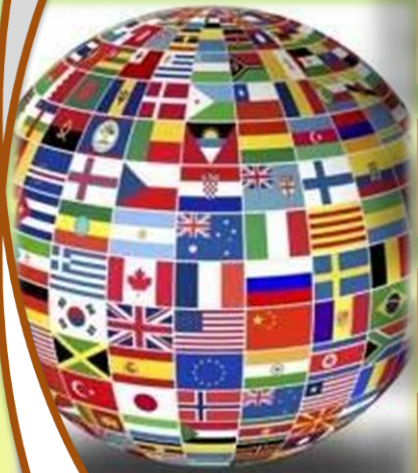
виняткова й абсолютна влада держави в межах державної території

невтручання у внутрішні справи держави

визнання недоторканності державної території

наявність невід'ємного права держави захищати недоторканність території і кордонів, незалежність і цілісність держави, життя, майно, честь і гідність громадян, права фізичних і юридичних осіб

право держави на застосування всіх законних способів владного примусу для дотримання законів і правил

Межі дії територіального верховенства кожної держави обмежуються її **державними кордонами**

СКЛАД ДЕРЖАВНОЇ ТЕРИТОРІЇ

Сухопутна територія держави

Водна територія держави

Повітряна територія держави

Надра

Умовна (квазі) територія держави

США

4

10

Алжир

Китай

3

Індія

7

Бразилія

5

6

Австралія

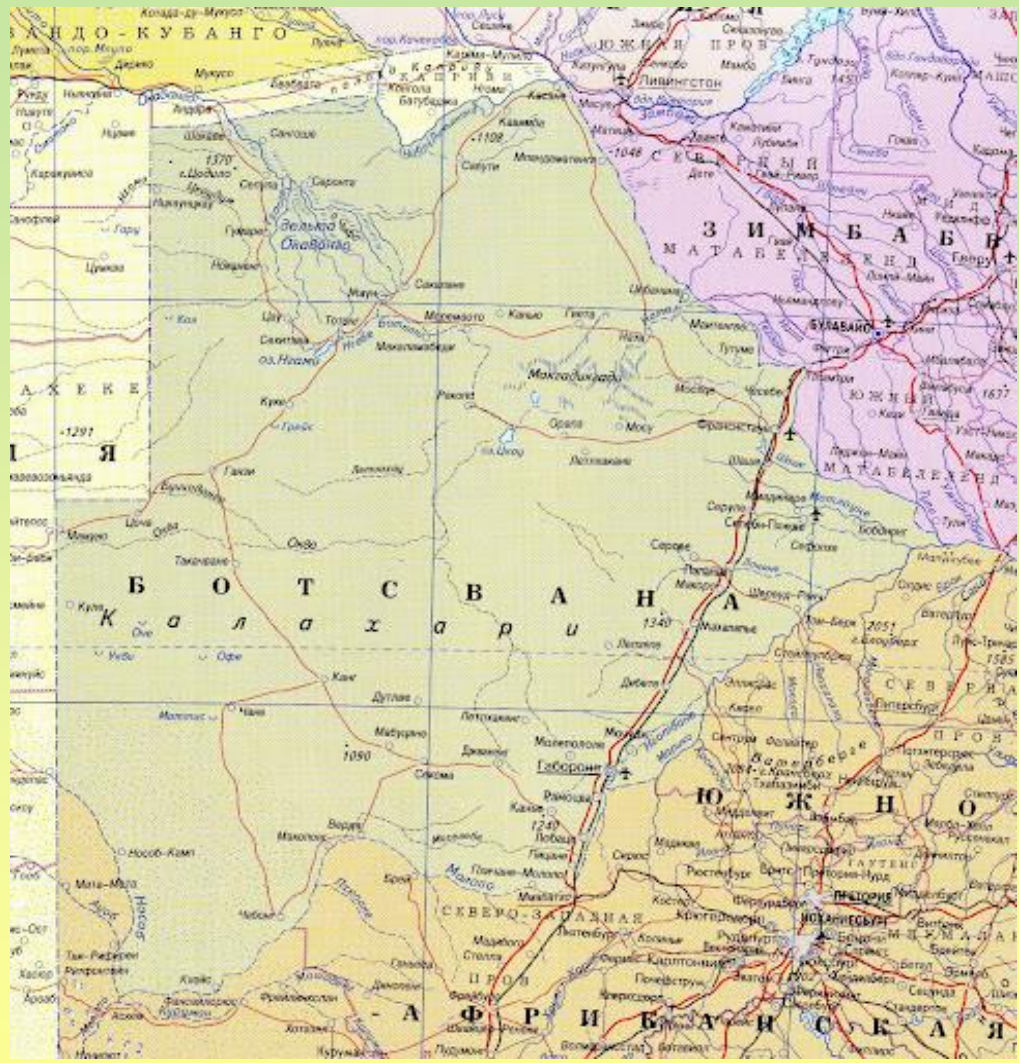
9

ДЕРЖАВНІ КОРДОНИ — справжні або умовні лінії, які відповідають конфігурації території держави і відділяють її від території інших держав, а також від територій з міжнародним режимом

Критерії

**За природою
кордонів**

- природні
- геометричні
- астрономічні
- комбіновані

ДЕРЖАВНІ КОРДОНИ — справжні або умовні лінії, які відповідають конфігурації території держави і відділяють її від території інших держав, а також від територій з міжнародним режимом

Критерії

**За природою
кордонів**

- природні
- геометричні
- астрономічні
- комбіновані

**За складовими
елементами
території**

- сухопутні
- річкові
- морські
- повітряні

РЕЖИМ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ – порядок

- перетинання державного кордону,
- плавання і перебування державних та іноземних невійськових суден і військових кораблів у територіальному морі і внутрішніх водах,
- заходу іноземних невоєнних суден і військових кораблів у внутрішні води і порти та перебування в них,
- утримання державного кордону,
- провадження різних робіт, промислової та іншої діяльності на державному кордоні

Прикордонна смуга

Контрольовані прикордонні райони

Прикордонний режим

Делімітація кордону

Демаркація кордону

Редемаркація кордону

Міжнародні території загального користування

МІЖНАРОДНА ТЕРИТОРІЯ ЗАГАЛЬНОГО КОРИСТУВАННЯ – великі простори, на які не розповсюджується суверенітет або юрисдикція будь-якої держави

Відкрите море

- Конвенція про відкрите море 1958 р.
- Конвенція про континентальний шельф 1958 р.

Міжнародний район морського дна

- Конвенція ООН з морського права 1982 р.

Повітряний простір

- Чиказькі конвенції про міжнародну цивільну авіацію 1944 р.

Антарктика

- Договір про Антарктику 1959 р.

Міжнародні ріки

- Конвенція про режим судноплавства на Дунаї 1948 р.

Космічний простір

- Договір про принципи діяльності держав із дослідження і використання космічного простору, включаючи Місяць та інші небесні тіла 1967 р.

Міжнародні протоки і канали

- Конвенція про режим Чорноморських проток 1936 р.
- Конвенція щодо забезпечення вільного плавання Суецьким каналом 1888 р.

Terra nullius (земля, що нікому не належить) – сухопутна територія, що НЕ належить жодній державі, заволодіти якою, однак, може будь-яка держава з додержанням правил спочатку фіктивної, а потім ефективної окупації

ФІКТИВНА ОКУПАЦІЯ:

відкриття terra nullius представниками будь-якої держави та залишення на ній будь-яких символічних знаків давали титул на цю землю

ЕФЕКТИВНА ОКУПАЦІЯ:

- 1) terra nullius може стати частиною будь-якої держави в результаті окупації, якщо міжнародне право це допускає;
- 2) окупація повинна супроводжуватися заходами по встановленню контролю та юрисдикції на окупованій території;
- 3) нотифікація факту заволодіння terra nullius

Res communis – простір, що знаходиться у спільному користуванні всіх народів, який НЕ може бути об'єктом окупації та на який НЕ може розповсюджуватися суверенітет жодної держави

4

Відкрите море.

Морське дно та його надра

Ст. 1 Конвенції
про відкрите море
1958 р.

*ВІДКРИТЕ МОРЕ - «усі частини
моря, що не входять ні в
територіальне море, ні у
внутрішні води будь-якої держави»*

Критерії, що визначають
статус відкритого моря:

ГЕОГРАФІЧНИЙ —
характеризує відкрите море як
частину просторів Світового
океану, що не утворюють
територію прибережної
держави

ПОЛІТИЧНИЙ —
полягає в тому, що відкрите
море не знаходиться під
суверенітетом жодної з
держав, усі держави мають
право користуватися на засадах
рівності відкритим морем у
мирних цілях

Право на свободу судноплавства

Право на свободу польотів

Право на свободу прокладати підводні кабелі і трубопроводи

Право на свободу рибальства

Право на свободу наукових досліджень

Право на свободу будувати штучні острови й інші установки, що допускаються міжнародним правом

Ст. 87 Конвенції ООН з морського права 1982 р.:

всі держави, у тому числі й ті, що не мають виходу до моря, мають свободу відкритого моря, що включає ряд свобод на певну діяльність у відкритому морі

КОНТИНЕНТАЛЬНИЙ ШЕЛЬФ – морське дно і надра підводних районів, що простираються за межі територіального моря прибережної держави протягом всього природного продовження його сухопутної території до зовнішнього кордону підводної окраїни материка

Якщо прибережна держава не здійснює розвідку континентального шельфу або не розробляє його природні ресурси, ніхто не може робити цього без виразно висловленої згоди прибережної держави.

МІЖНАРОДНИЙ РАЙОН МОРСЬКОГО ДНА – дно морів і океанів та його надра за межами національної юрисдикції, тобто за межами континентального шельфу

Конвенція ООН з морського права:

- жодна держава не може претендувати на суверенітет або здійснювати суверенні права стосовно будь-якої частини МРМД і його ресурсів;
- МРМД оголошений *«загальною спадщиною людства»*

Міжнародні ріки та канали

МІЖНАРОДНІ РІКИ

— ріки, що протікають по території двох і більше держав і є судноплавними.

На міжнародних ріках на підставі договірних чи звичаєвих норм міжнародного права встановлюється, як правило, свобода судноплавства для торгових суден прибережних держав. Плавання по міжнародних ріках військових судів неприбережних держав заборонено.

ПРИКОРДОННІ РІКИ

— ріки, що розділяють території двох і більше держав.

Правовий режим прикордонних рік встановлюється зазвичай або договором про кордон, або внутрішнім законодавством прибережних держав, що мають спільний кордон. На таких ріках нерідко застосовуються обмеження свободи судноплавства.

Критерії визнання рік в якості міжнародних

Політичний критерій:

перетинання територій двох та більше держав.

Географічний критерій:

наявність виходу до моря

Функціональний критерій:

можливість здійснювати судноплавство

ПРОТОКА — це природний морський прохід, що з'єднує райони того самого моря або моря й океани між собою

КРИТЕРІЇ

розташування протоки на світових морських шляхах

її інтенсивне використання протягом досить тривалого періоду з метою мореплавства багатьма державами

така протока повинна з'єднувати морські простори, що користуються статусом відкритого моря, і бути або єдиним, або найбільш коротким шляхом між такими просторами

МІЖНАРОДНІ КАНАЛИ – з'єднуючі моря й океани штучні споруди, що розташовані на шляхах інтенсивного морського судноплавства та використовуються всіма державами відповідно до норм міжнародного права і національного законодавства

Принципи правового регулювання міжнародних каналів

повага суверенних прав
власника каналу і
невтручання в його
внутрішні справи

свобода судноплавства
каналом для суден усіх
держав без будь-якої
дискримінації

обов'язок додержуватися
норм міжнародного права і
національного законодавства
держави-власниці каналу

Режим судноплавства більшістю каналів

Панамський канал

канали в мирний час відкриті для всіх невійськових суден і військових кораблів усіх держав

адміністрації каналу попередньо повідомляється назва і приналежність судна, отримується свідоцтво на судно, передбачена сплата зборів

встановлюються правила проходження каналу

Міжнародно-правовий режим Антарктики

АНТАРКТИКА — материк Антарктида, розташований навколо Південного полюса Землі, що обмежений із півночі 60° південної широти і включає прилеглі до нього шельфові льодовики, острови і прилеглі моря

Вашингтонський договір про Антарктику від 1 грудня 1959 р.

«Антарктика використовується тільки в мирних цілях. Забороняються, зокрема, будь-які заходи військового характеру, такі, як створення військових баз і укріплень, проведення військових маневрів, а також випробування будь-яких видів зброї»

Свобода наукових досліджень в Антарктиці і співробітництво з цією метою, обмін даними й результатами наукових спостережень в Антарктиці, а також забезпечення вільного доступу до них

Оголошення Антарктики без'ядерною зоною: «будь-які ядерні вибухи в Антарктиці і ліквідація в цьому районі радіоактивних матеріалів забороняються»

До системи договору про Антарктику входять:

**Протокол про охорону навколишнього
середовища**

**Конвенція про збереження тюленів Антарктики
(1972)**

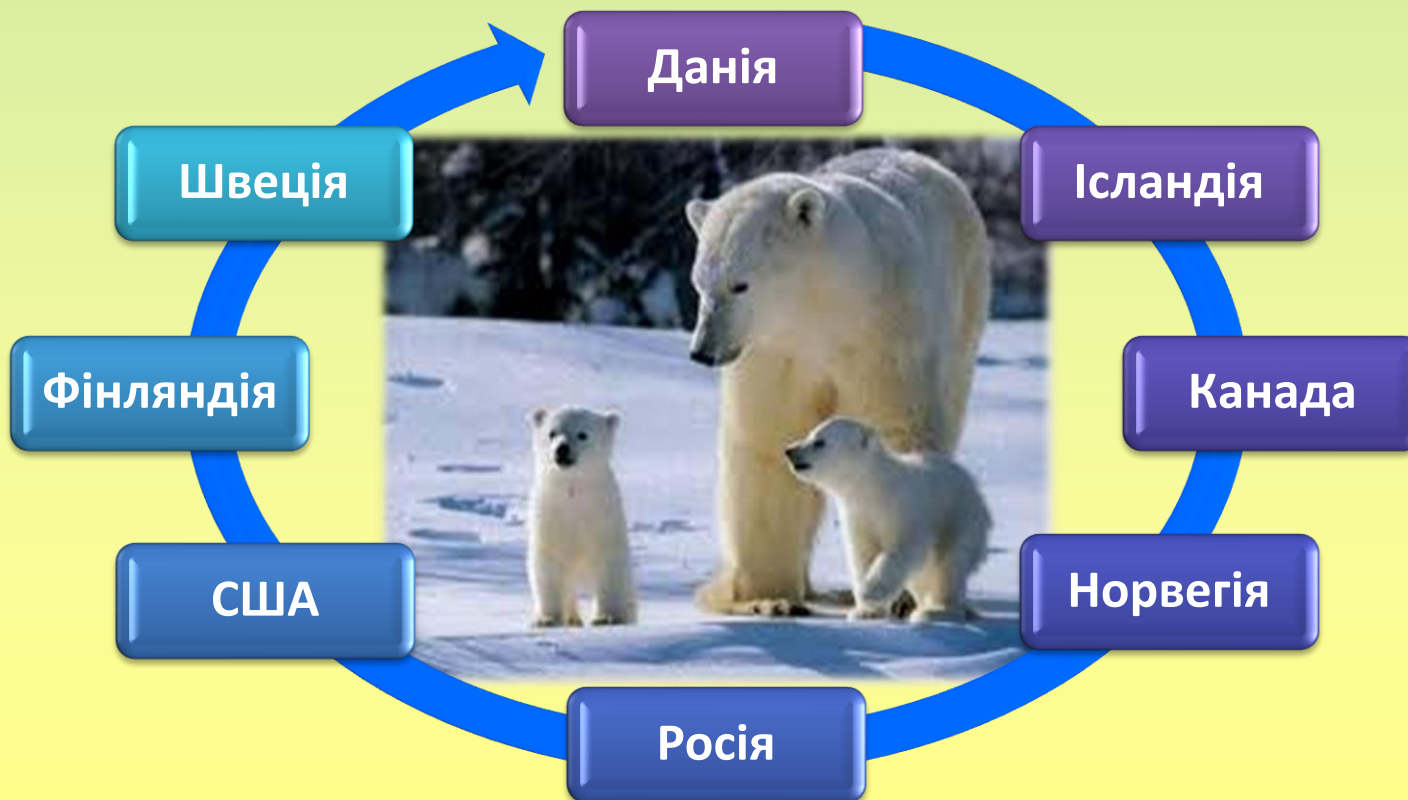
**Конвенція про збереження морських живих
ресурсів Антарктики (1980)**

Правовий режим Арктики

АРКТИКА — північна полярна область Землі, що включає окраїни материків Євразії та Північної Америки, майже весь Північний Льодовитий океан з островами (крім прибережних островів Норвегії), а також прилеглі частини Атлантичного та Тихого океанів

Арктика національно привласнена за секторальним принципом

Дякую за увагу!